

'Ecologie afrit A28, Assen Zuid'

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: 'Ecologie afrit A28, Assen Zuid'

Subtitel: Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 10-220

Status: Concept

Datum: 30 november 2011

Auteurs: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg & Drs. I. (Iwan) Veeman

Veldonderzoek: Dhr. A. (André) Marissen, Ing. M.G. Hoksberg & Ing. M. (Marco) van der Sluis

Eindredactie: Drs. I. (Iwan) Veeman

Opdrachtgever: Gemeente Assen

Contactpersoon: Dhr. R. Lindeboom

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2011)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G. (2011). Ecologie afrit A28, Assen Zuid'. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwetgeving. Conceptrapport 10-220. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het plangebied	5
3.1	Toetsingskader	5
3.2	Onderzoeksmethodiek.....	6
3.3	Flora	6
3.4	Vleermuizen.....	7
3.5	Grondgebonden zoogdieren	7
3.6	Broedvogels.....	8
3.7	Amfibieën.....	9
3.8	Vissen.....	9
3.9	Reptielen	10
3.10	Ongewervelden	10
4	Geraadpleegde bronnen	11

Bijlagen

I - Wettelijk kader

II - Natuurdoeltypenkaart

III - Botanisch waardevolle sloten nabij beoogde afrit

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Assen (contactpersoon dhr. R. Lindeboom) heeft EcoGroen Advies BV ecologisch onderzoek uitgevoerd ter hoogte van een nieuw beoogde afrit van de A28 aan de zuidzijde van Assen. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming. De planvorming bevindt zich in een vroeg stadium en voorliggend onderzoek heeft zich vooralsnog alleen gericht op de beoogde locatie voor de afrit zelf en dus niet op hieraan te verbinden infrastructuur en gewijzigde verkeerstromen.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Het plangebied maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet of Ecologische Hoofdstructuur. Gezien de afstand van het plangebied tot deze beschermde gebieden, de tussenliggende barrières in de vorm van infrastructuur en het TT-circuit zijn negatieve, uitstralende effecten ook niet te verwachten als gevolg van de aanleg en het gebruik van de afrit zelf. Wel zijn in het plangebied natuurwaarden aanwezig die ook in het provinciaal beleid zijn aangeduid. Met name de botanische waarden in de graslanden en vooral de kwelsloten zijn noemenswaardig en er geldt voor de bosdelen een natuurdoel voor 'bos op arme gronden'. De provincie legt de verantwoordelijkheid voor het behoud van deze waarden bij de gemeente. Het is zaak om hier in het ontwerp zorgvuldig mee om te gaan en mogelijkheden te benutten om de aanwezige waarden te ontzien en (kwel)potenties te benutten.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Tijdens de veldonderzoeken zijn in het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden ook niet verwacht. Wel is de Rode lijstsoort Brede waterpest (categorie 4; Gevoelig) aanwezig;
- In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen en/of te verwachten. Als gevolg van de plannen treedt ook geen schade op aan belangrijk foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkel algemeen voorkomende, laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten. Vaste verblijfplaatsen van zwaarder beschermde soorten zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden ook niet verwacht in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de plannen;
- Binnen de invloedssfeer van de plannen zijn in 2011 geen jaarrond beschermde nestlocaties vastgesteld, maar de kans op toekomstige vestiging van Buizerd is terplekke aanzienlijk. Er zijn diverse algemene broedvogels van bos- en struikgewas aanwezig in het plangebied;
- In het plangebied zijn vijf exemplaren van de strikt beschermde Poelkikker (Ff-wet tabel 3) aangetroffen. Het betreft echter geen zuivere populatie, waardoor de wettelijke bescherming niet geldt. Door de wettelijke zorgplicht zo goed mogelijk te vervullen kan schade aan exemplaren zoveel mogelijke voorkomen worden. Op basis van veldonderzoek en bekende verspreidingsgegevens kunnen andere strikt beschermde amfibieënsoorten in het plangebied worden uitgesloten. Wel is voortplanting en overwintering van de laag beschermde amfibieënsoorten Bruine kikker en Bastaardkikker vastgesteld;
- Gezien de resultaten van het veldonderzoek en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen beschermde vissen, ongewervelden, weekdieren en reptielen aanwezig en te verwachten zijn.

Verplichte mitigerende maatregelen

Om schade op overige broedvogels te voorkomen zijn onderstaande mitigerende maatregelen van toepassing:

- Alleen in de periode half november en half februari ontbreken broedvogels en kunnen werkzaamheden plaatsvinden in broedbiotoop van vogels zonder nadere voorwaarden;
- Indien gepland is om werkzaamheden tussen half februari en half november uit te voeren dan is het noodzakelijk om voor half februari te zorgen dat het werkgebied ongeschikt gemaakt is voor broedvogels door geschikte broedbiotopen (oevervegetatie, ruigte en bosschages) te verwijderen. Gedurende deze periode - met kans op zich vestigende broedvogels - is het bovendien zaak om de vestiging van opportunistische soorten te voorkomen;
- Indien werkzaamheden worden opgestart in de periode tussen half februari en half november of wanneer in bepaalde delen van het werkgebied tijdelijk niet gewerkt wordt, is het van belang om vooraf een broedvogelininspectie uit te voeren om na te gaan of broedende vogels aanwezig zijn. Indien bewoonde nesten worden aangetroffen, worden afhankelijk van de aard van de werkzaamheden en de betrokken soort (en) versturende werkzaamheden terplekke uitgesteld totdat de eieren zijn uitgekomen en de jongen vliegvlug zijn.

Zorgplicht ten aanzien van amfibieën en kleine landzoogdieren.

- Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde zoogdieren en amfibieën wordt als belangrijkste mitigerende maatregel fasering in tijd genoemd. Schade is te minimaliseren door het werken in de sloten en de grondwerkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren in de maanden september en oktober.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Assen (contactpersoon dhr. R. Lindeboom) heeft EcoGroen Advies BV een ecologisch onderzoek uitgevoerd ten behoeve van de mogelijke realisatie van een nieuwe afrit van A28 ten westen van de snelweg ter hoogte van het TT-circuit.

De Flora- en faunawet verplicht vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen maatregelen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

De geplande locatie van de afrit is weergegeven in onderstaand figuur. Momenteel bestaat het gebied uit een extensief landbouwgebied met ruige hooilanden, bosschages, zandwegen en rijk begroeide sloten. Er is geen bebouwing aanwezig.

Voor de aanleg van de afrit zullen bosschages worden gekapt, zal ophoging plaatsvinden en zullen watergangen vergraven worden. Voorliggend onderzoek heeft zich alleen gericht op de locatie van de afrit zelf aan de westzijde van de A28, zoals weergegeven in figuur 1. Eventuele effecten buiten het plangebied, zoals door veranderende verkeersstromen of aanpassing van overige infrastructuur zijn vooralsnog niet meegenomen.

Figuur 1: Luchtfoto met de situering van de afrit (binnen de gele belijning) en weergave van het onderzochte gebied (binnen gele onderbroken lijn). Bron kaartondergrond: Google earth.

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op diverse veldbezoeken verspreid over 2010 en 2011 en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen).

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin onder andere opgenomen de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde Natuurmonumenten;
- Nota Ruimte, in onder andere omgevingsvisies uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en overige natuurwaarden

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten. In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebieden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de instandhoudingsdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Het onderzoeksgebied ligt op ruim 1 kilometer afstand van het Natura 2000-gebied Witterveld. Dit Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor diverse habitattypen van met name heide en hoogveen.

Gezien de afstand van het plangebied tot het genoemde Natura 2000-gebied, de ligging tegen de A28 en de tussenliggende barrières (weg De Haar en TT-circuit), kan gesteld worden dat als gevolg van de aanleg en het gebruik van de afrit geen effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Witterveld te verwachten zijn. Eventuele indirecte effecten door veranderde verkeerstromen, anders dan op de afrit zelf, zijn daarbij niet meegenomen.

Beschermde Natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is eveneens het Witterveld, op een afstand van ruim 1 kilometer van het plangebied. Dit gebied is reeds beschreven in bovenstaande alinea waardoor een nadere toetsing niet aan de orde is.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden aangewezen.

EHS

Door het rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. In dit beleidskader is aangegeven dat ingrepen met significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS alleen onder voorwaarden worden toegestaan. In dit kader moet allereerst in beeld worden gebracht wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in of nabij het plangebied zijn. Provincies hebben het rijksbeleid doorvertaald in het provinciaal beleid.

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de 'Nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Volgens de kaart Concretisering EHS 2010 op de website van de provincie is het onderzoeksgebied niet begrensd als EHS. Het Witterveld is het dichtstbijzijnde als EHS aangemerkt gebied. Omdat het onderzoeksgebied geen deel uitmaakt van de EHS is directe aantasting zoals areaalverlies niet aan de orde. Op basis van de afstand is ook aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden niet aan de orde.

Natuur buiten de EHS

Binnen het plangebied zijn de bosdelen op de Natuurdoeltypenkaart van de provincie aangegeven als natuurdoeltype 'bos van arme zandgronden' en de overige delen als 'bloemrijk grasland' (zie bijlage 2). Uit navraag bij de provincie (dhr. P. Venema) is gebleken dat de gemeente sinds enige tijd zelf primair verantwoordelijk is voor planologische bescherming van natuur buiten de EHS.

Binnen het plangebied zijn daadwerkelijk boselementen aanwezig, maar deze zijn jong en niet volledig ontwikkeld. Uiteraard kan voor de kap van bomen de Boswet van toepassing zijn. Het zoveel mogelijk ontzien van de boselementen is aan te raden en mogelijk geldt verplichte herplant.

Van aanzienlijk hogere natuurwaarde dan de aanwezige jonge boselementen worden door ons de graslanden en sloten buiten de boselementen geacht. Hier is een sprake van een hoge soortenrijkdom aan planten, waarbij met name de sloten eruit springen vanwege de aanwezigheid van diverse kwelindicatoren. In het inmiddels niet meer van kracht zijnde POP II was het gebied op kaart 7 'Ecologische structuren' treffend aangeduid als 'gebied met botanische waarden in sloten'. De tijdens het veldwerk opgemerkte waardevolle sloten in en rond de planlocatie zijn aangegeven in bijlage III en de soortensamenstelling wordt beschreven in § 3.3. In deze situatie raden we aan om in te zetten op het behoud en benutten van de botanische waarden en de aangeduide sloten in het bijzonder. De aanleg van gradiënten en ondiepe greppels kan bijdragen aan het benutten van de kwelpotentie en het voorkomen van een netto afname aan waardevolle plantenmilieus als gevolg van de toename aan verhard oppervlakte en de lokale ophoging.

3 Flora en fauna van het plangebied

3.1 Toetsingskader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten - ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor de soorten uit tabel 2 van de Flora- en faunawet kan worden volstaan door het werk uit te voeren conform de Gedragscode voor Waterschappen (Unie van Waterschappen 2006). Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van EL&I noodzakelijk zijn.

Aangepaste beoordeling ontheffingen Flora- en faunawet

Tot 2009 was het noodzakelijk voor het verwijderen, verstoren of beschadigen van een vaste verblijfplaats van zwaarder beschermde soorten een ontheffing op de Flora- en faunawet aan te vragen. Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen aangepast. Sinds augustus van dat jaar wordt daardoor gewerkt volgens een nieuw stroomschema (zie bijlage I) en is het in veel gevallen niet meer noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienstregelingen 2009a). Hieronder wordt voor de verschillende beschermingscategorieën¹ beschreven wat de mogelijkheden zijn.

Voor soorten van tabel 1 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen sowieso al een automatische vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet.

Voor tabel 2 soorten zijn drie opties mogelijk:

- 1) Werken volgens de eisen van de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen;
- 2) Het aanvragen van een ontheffing;
- 3) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft.

Overigens is het in de eerste twee gevallen ook noodzakelijk om een op de situatie toegesneden ecologisch werkprotocol op te stellen.

Voor tabel 3 soorten en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor vogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is zijn twee opties mogelijk:

- 1) Het aanvragen van een ontheffing;
- 2) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft en dat de soort binnen het leefgebied succesvol kan (blijven) overwinteren, foerageren en/of voortplanten tijdens en na uitvoering van de plannen.

Hierbij geldt voor het aanvragen van ontheffing dat ook een ecologisch werkprotocol opgesteld moet worden waarin de te nemen mitigerende maatregelen beschreven worden.

¹ Voor vogels wijkt het beschermingsregime af en verwijzen we naar § 3.6 en bijlage 1.

3.2 Onderzoeksmethodiek

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op vier veldbezoeken die verspreid over 2010 en 2011 zijn uitgevoerd. Hierbij is het plangebied inclusief een zone rond dit gebied onderzocht (zie figuur 1). Tijdens de veldbezoeken is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Naast veldonderzoek is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens afkomstig van verspreidingsatlassen (zie literatuurlijst) en overige databanken (onder andere waarneming.nl).

Verkennd bezoek

Op 4 november 2010 heeft een verkennend veldonderzoek plaatsgevonden, waarbij een biotoopbeoordeling heeft plaatsgevonden voor alle soorten. Wel heeft een intensieve bemonstering van alle wateren heeft plaatsgevonden, die zich heeft gericht op (beschermde) vissoorten. Op basis van dit veldbezoek is geconcludeerd dat de aanwezigheid van juridisch zwaarder beschermde soorten in de soortgroepen flora, broedvogels en amfibieën niet kan worden uitgesloten.

Bezoek jaarrond beschermde vogelnesten

Op 4 april 2011 is een veldbezoek uitgevoerd dat zich specifiek heeft gericht op broedvogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn. Hierbij zijn (bewoonde) nesten in aanwezige bouselementen in kaart gebracht

Flora en Poelkikker

Het onderzoek op 7 juli 2011 heeft zich specifiek gericht op flora (en Poelkikker). Hiertoe is het gehele gebied vlakdekkend onderzocht. Voor Poelkikker zijn daarbij (mogelijke) Poelkikkers gevangen met een schepnet.

Alpenwatersalamander

Tijdens het onderzoek op 12 augustus 2011 lag de nadruk op Alpenwatersalamander. In deze periode zijn larven van de soort aanwezig en kan een goed beeld verkregen van de waarde van de wateren in het gebied als voortplantingswater van Alpenwatersalamander. Hiertoe zijn alle watergangen bemonsterd met een schepnet om larven (en evt. volwassen dieren) te vangen.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.3 Flora

Ondanks intensief onderzoek in een daarvoor zeer geschikte periode (begin juli) zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Door de intensiteit van het onderzoek kan zodoende de aanwezigheid van beschermde soorten worden uitgesloten. Wel is de Rode Lijstsoort Brede waterpest (categorie 4; Gevoelig) aangetroffen. Naar verwachting zijn er geen andere plantensoorten van de Rode Lijst aanwezig.

Sloten en oevers

In het plangebied zijn veel soorten aangetroffen van kwelmilieus en extensief hooilandbeheer. Met name de sloot- en oevervegetaties zijn soortenrijk en goed ontwikkeld. Het gaat om soorten als Moeraswalstro, Holpijp, Waterviolier, Grote boterbloem, Kale jonker, Echte koekoeksbloem, Grote ratelaar, Kleine waterpepe, Moeraspirea, Grote boterbloem, Veldrus, Moeraswederik, Duizenknoopfonteinkruid, Zwarte zegge, Tweerijige zegge en Snavelzegge. Ook de aanwezigheid van de vrij schaarse soort Geelgroene zegge in het plangebied is het vermelden waard.

Op de drogere delen, zoals de wegbermen zijn soorten van schrale en droge omstandigheden aanwezig zoals Gewone brunel, Gewoon reukgras, Hazenpootje, Jacobskruiskruid, Oranje havikskruid, Gewone spurrie en Struikheide.

3.4 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera. Aangezien bebouwing ontbreekt is de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten uitgesloten. In de aanwezige veelal dunne bomen zijn geen voor vleermuizen geschikte holten aanwezig, zodat ook verblijfplaatsen van boombewonende soorten kunnen worden uitgesloten.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

De deels te kappen bosschages vormen echter geen doorlopende route naar belangrijk foerageergebied en liggen grotendeels geïsoleerd. Belangrijke en onmisbare vliegroutes zijn zodoende niet te verwachten.

Foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen(rijen) wordt het plangebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Gezien de grote beschikbaarheid aan groenelementen zoals slootkanten, bosranden en bosschages in de directe omgeving van het onderzoeksgebied, wordt niet verwacht dat het onderzoeksgebied onmisbaar is als foerageergebied. In de omgeving blijven (ook in de toekomstige situatie) voldoende alternatieve foerageergebieden voorhanden. Bovendien vormt het grootste deel van het plangebied in de toekomstige situatie ook weer geschikt foerageergebied voor vleermuizen.

3.5 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek is specifiek gelet op de aanwezigheid van sporen (zoals uitwerpselen, vraatsporen en pootafdrukken) die duiden op de aanwezigheid van de beschermde Das (Ff-wet tabel 3). Deze zijn echter niet aangetroffen

In het plangebied is sprake van kwelinvloeden en goed ontwikkelde slootvegetaties, wat een indicator kan zijn voor de aanwezigheid van de strikt beschermde Waterspitsmuis (Ff-wet tabel 3). Aangezien deze vegetaties intensief beheerd worden is echter geen sprake van geschikt leefgebied. Ook andere dan genoemde zwaarder beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied.

In het plangebied is de aanwezigheid van de laag beschermde (Ff-wet tabel 1) soorten Huisspitsmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis, Bosspitsmuis (spec.), Wezel, Mol en Ree aangetoond of te verwachten. Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van deze algemene en laag beschermde zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen

van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door het plangebied bouwrijp te maken buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.6 Broedvogels

Ten behoeve van het project is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Onderzoek naar broedvogels op de planlocatie is met name gericht geweest op soorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is (zie kader 1). Er zijn echter ondanks intensief onderzoek geen bewoonde nesten van jaarrond beschermde soorten aangetroffen.

Wel was aan de westzijde van de oude beekloop (buiten de invloedssfeer van de plannen) in april 2011 een territoriaal paartje Buizerd aanwezig. Er bestaat een reële kans dat Buizerd zich in de toekomst vestigt in de bomen in het plangebied of directe nabijheid. Gezien de grote beschikbaarheid van alternatieve broedlocaties in de omgeving van het plangebied wordt niet verwacht dat het eventueel verwijderen van een toekomstige nestlocatie van Buizerd de functionele leefomgeving van Buizerd in gevaar brengt. Wel is van belang om eventuele nestlocaties buiten het broedseizoen te verwijderen. Dit is in de periode augustus tot en met februari.

Kader 1 Jaarrond beschermde nesten van broedvogels

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen

Als jaarrond beschermde nesten worden aangetroffen en niet kunnen worden ontzien dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangende nestlocatie te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient er voor zover mogelijk een alternatief nest of alternatieve nestlocatie te worden aangeboden. De mogelijkheden tot het verkrijgen van ontheffing voor schade aan in gebruik zijnde nesten van vogels zijn zeer beperkt.

Overige soorten

Binnen het plangebied zijn diverse algemene vogels van met name bos en struweel aanwezig. Het gaat om algemene soorten als Winterkoning, Roodborst, Fitis, Tjiftjaf, Zwarte kraai en Houtduif. In ruige slootkanten kunnen Bosrietzanger, Rietgors en Kleine karekiet broeden. In de slootkanten broedt mogelijk de Rode Lijstsoort Graspieper (categorie 4; Gevoelig). Tijdens het veldwerk in 2011 was in de nabijheid van het onderzoeksgebied sprake van territoriaal gedrag van deze soort.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden. Om schade op broedvogels te voorkomen, zijn de volgende mitigerende maatregelen van toepassing.

- Alleen in de periode half november en half februari ontbreken broedvogels en kunnen werkzaamheden plaatsvinden in broedbiotoop van vogels zonder nadere voorwaarden;
- Indien gepland is om werkzaamheden tussen half februari en half november uit te voeren dan is het noodzakelijk om voor half februari te zorgen dat het werkgebied ongeschikt gemaakt is voor broedvogels door geschikte broedbiotopen (oevervegetatie, ruigte en bosschages) te verwijderen (zie ook kader 11).

- Gedurende deze periode - met kans op zich vestigende broedvogels - is het bovendien zaak om de vestiging van opportunistische soorten te voorkomen;
- Indien werkzaamheden worden opgestart in de periode tussen half februari en half november of wanneer in bepaalde delen van het werkgebied tijdelijk niet gewerkt wordt, is het van belang om vooraf een broedvogelinspectie uit te voeren om na te gaan of broedende vogels aanwezig zijn. Indien bewoonde nesten worden aangetroffen, worden afhankelijk van de aard van de werkzaamheden en de betrokken soort (en) versturende werkzaamheden terplekke uitgesteld totdat de eieren zijn uitgekomen en de jongen vliegvlug zijn.

Kader 2 Onaantrekkelijk maken werkgebied voor broedvogels

Er zijn verschillende manieren om de kans op vestiging van broedvogels te minimaliseren. Belangrijk is het kort houden van de vegetatie voorafgaand en gedurende het werk. De kans op (her)vestiging van broedvogels kan verder worden beperkt door werkzaamheden verspreid over het terrein uit te voeren en voorafgaand aan het broedseizoen (half februari) stokken met vlaggetjes of linten in het werkgebied te plaatsen. Voor specifiek de opportunistische Oeverzwaluw dient de aanleg van steilwanden in het werkgebied te worden voorkomen. Het gecombineerd toepassen van deze maatregelen is aan te raden.

3.7 Amfibieën

In de sloten in en nabij het plangebied zijn diverse waarnemingen gedaan van de algemene en laag beschermde Bruine kikker en Bastaardkikker. Deze soorten zijn opgenomen in tabel 1 van de Flora- en Faunawet. Voor dergelijke soorten geldt in geval van ruimtelijke ontwikkelingen automatisch vrijstelling van de ontheffingsplicht.

Poelkikker

In de brede sloten langs de TT-Tunnelweg en de zandweg parallel aan de A28 zijn in totaal vijf exemplaren met de kenmerken van de strikt beschermde Poelkikker (Ff-wet tabel 3) aangetroffen. Vier van de exemplaren bevonden zich in geschikt tot optimaal habitat.

Er zijn echter ook tientallen Bastaardkikkers aangetroffen. Door een relatief zeldzaam genetisch proces kunnen uit paringen van Bastaardkikkers ook Poelkikkers ontstaan. In zeer geschikte habitats kunnen, door waarschijnlijk natuurlijke selectie, ook min of meer zuivere populaties Poelkikker ontstaan (Marijnissen, 2008). Dat is hier niet aan de orde gezien de grote aantallen Bastaardkikkers. Voor de hier schaars aanwezige Poelkikkers geldt zodoende niet het strenge beschermingsregime.

Door de schade aan alle aanwezige amfibieën zoveel mogelijk te beperken kan aan de zorgplicht uit de Flora- en Faunawet (zie bijlage I) worden voldaan. Schade kan geminimaliseerd worden door de inrichtingswerkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantings- en overwinteringsperiode. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt voor het uitvoeren van relevante werkzaamheden zoals het vergraven van sloten en het kappen van de bosschages. Met de genoemde maatregelen is de functionaliteit van de leefomgeving voor al de in het gebied aanwezige amfibieënsoorten overige te garanderen.

Andere strikt beschermde amfibieën

Ondanks gericht intensief onderzoek zijn geen andere strikt beschermde amfibieën aangetroffen. Met name naar Alpenwatersalamander (Ff-wet tabel 2) is nadrukkelijk gezocht, maar de soort is niet aangetroffen. Voor de strikt beschermde Heikikker en Kamsalamander ontbreken geschikte biotopen.

3.8 Vissen

Ondanks intensieve bemonstering van de verschillende watergangen zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen. De vlak buiten het plangebied aangetroffen

vissoort Bempje is sinds 2010 niet langer beschermd in de Flora- en Faunawet. De soort is bij eerder onderzoek aangetroffen in de oude beekloop ten westen van het plangebied. Verder zijn alleen algemene vissoorten aangetroffen en/of te verwachten zoals Tiendoornig stekelbaarsje, Zeelt, Blankvoorn en Baars. Voor deze soorten hoeven geen speciale maatregelen te worden uitgevoerd en ook is het aanvragen van ontheffing niet aan de orde.

3.9 Reptielen

In enkele nabijgelegen kilometerhokken zijn waarnemingen bekend van de zwaarder beschermde Levendbarende hagedis (Uchelen 2010 & Ravon.nl). In het plangebied is Levendbarende hagedis niet aangetroffen en op basis van de terreingesteldheid wordt deze soort hier ook niet verwacht.

In het Fochteloërveen en omgeving komt de strikt beschermde Ringslang (Ff-wet tabel 3) voor (Ravon.nl). Aan een aantal voorwaarden voor geschikt leefgebied voor deze soort wordt in het onderzoeksgebied wel voldaan, maar enkele essentiële biotopen zoals broeihopen ontbreken. Gezien de bekende verspreidingsgegevens is het niet uitgesloten dat een zwervende Ringslang in het plangebied terecht zou komen, maar van een populatie en voortplantingslocaties is in de invloedssfeer van de plannen geen sprake. Ook overige reptielensoorten zijn niet aangetroffen in of in de directe nabijheid van het plangebied en worden op basis van de terreingesteldheid ook niet verwacht. Specifieke vervolgacties zijn voor reptielen dan ook niet aan de orde.

3.10 Ongewervelden

Uit het veldonderzoek, de terreingesteldheid van de plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan geconcludeerd worden er verblijfplaatsen van beschermde of bedreigde ongewervelden aanwezig of te verwachten zijn in het plangebied.

4 Geraadpleegde bronnen

- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Avifauna van Nederland 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Dijk A.J. van & A. Boele (2011). Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Marijnissen, K. (2008). Groene kikkers zijn complex. In RAVON 10(2008)2.
- Ministerie van ELI Soortendatabase (www.mineleni.nederlandsesoorten.nl/)
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Provincie Drenthe 2011. Kaartmachine (www.provincie.drenthe.nl)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland.
- Uchelen, E. van (red.) 2010. Amfibieën en reptielen in Drenthe; voorkomen en levenswijze. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Veeman I. & M. van der Sluis (2007). Ecologisch onderzoek stadsrandzone Assen. Inventarisatie van natuurwaarden in het deelgebied Assen-Zuid. Rapport 07-031. EcoGroen Advies, Zwolle.

BIJLAGE

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

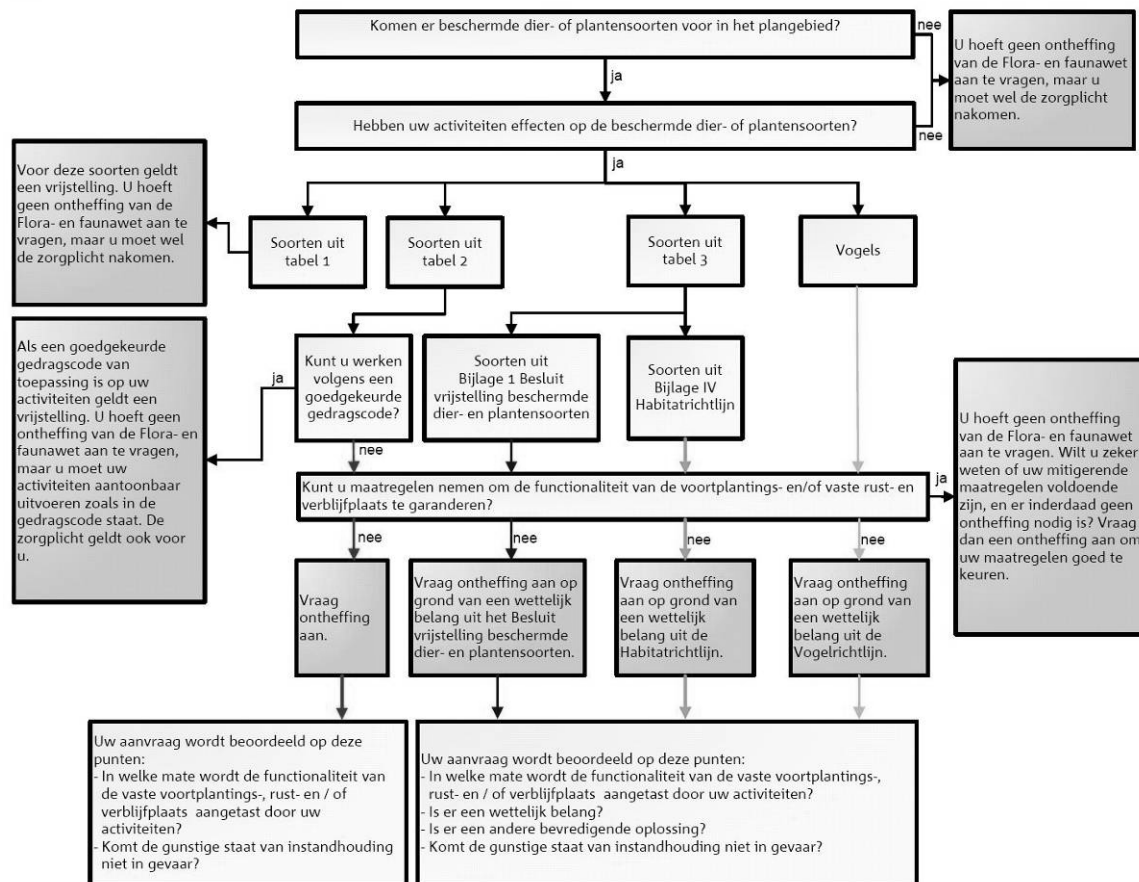
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels².

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Dienst Regelingen 2009a).

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

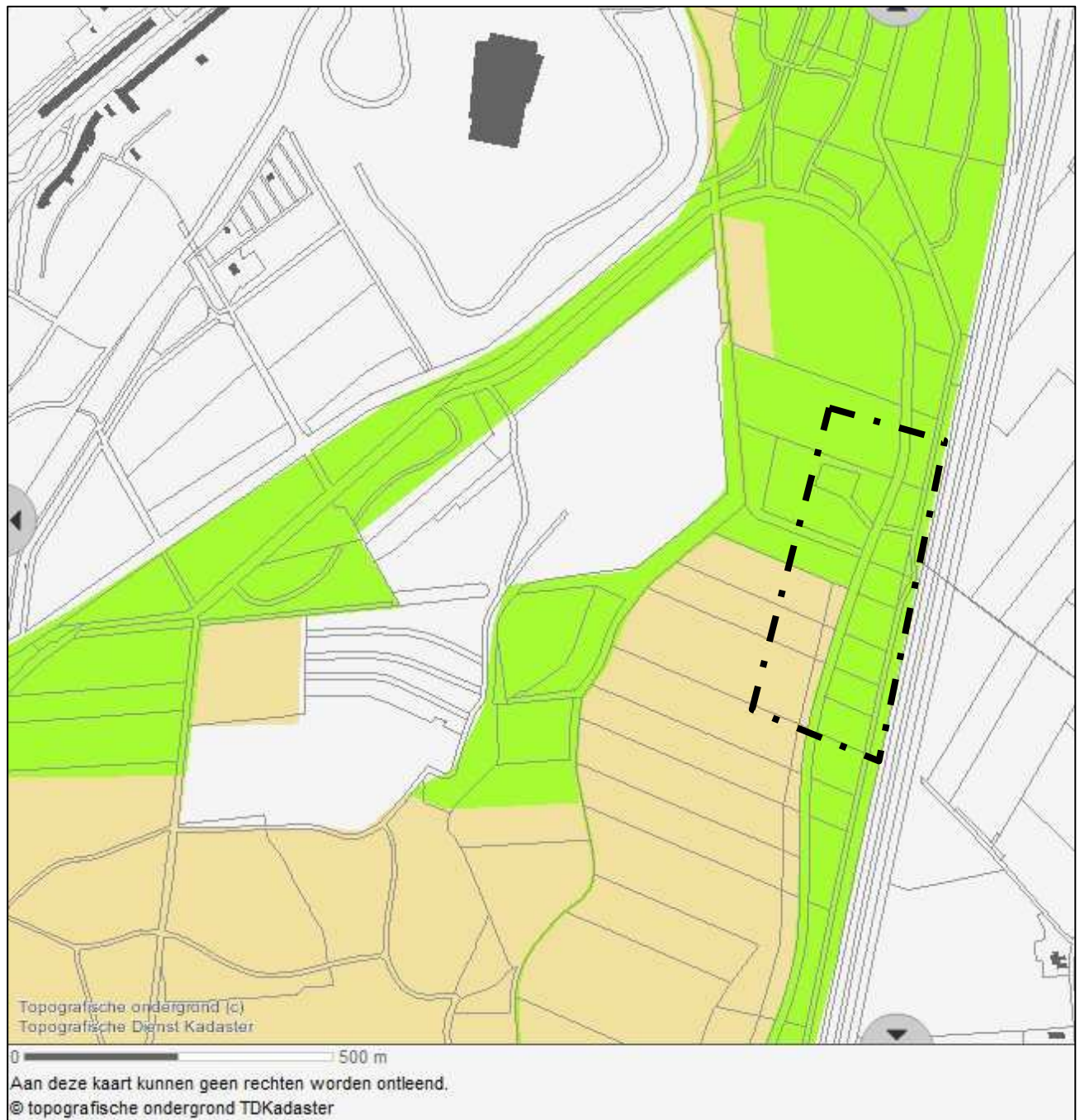
Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

---

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: NATUURDOELTYPENKAART

Lichtgroene aanduiding: Bos van arme zandgronden (3.64) (zie voor details:
<http://www.drenthe.info/kaarten/website/fmc2/html/Natuurdoeltypen/87.htm>)

Lichtbruine aanduiding: Bloemrijk grasland van het zand- en veengebied (3.38). (zie voor details:
<http://www.drenthe.info/kaarten/website/fmc2/html/Natuurdoeltypen/61.htm>)

BIJLAGE III: BOTANISCHE WAARDEVOLLE SLOTEN NABIJ BEOOGDE AFRIT

